

به نام خدا

تأثیر مصاحبه انگیزشی بر انگیزش پیشرفت و نارسانی های هیجانی دانش آموزان دارای ناتوانایی های یادگیری

مولفان :

محمدعلی رحمانی شمسی

فائزه زارع مهرجردی

انتشارات بامن

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: رحمانی شمسی، محمدعلی، ۱۳۷۲
عنوان و نام پدیدآور: تأثیر مصاحبه انگیزشی بر انگیزش پیشرفت و نارسانی های هیجانی دانش آموزان دارای ناتوانایی های یادگیری / مولفان محمدعلی رحمانی شمسی، فائزه زارع مهرجردی.
مشخصات نشر: انتشارات بامن، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۴۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۳۸۴-۰۵-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص ۱۴۱-۱۲۱.
موضوع: ناتوانایی های یادگیری - مصاحبه انگیزشی - انگیزش پیشرفت - نارسانی های هیجانی
شناسه افزوده: زارع مهرجردی، فائزه، ۱۳۷۲
رده بندی کنگره: GV۷۷۴۲
رده بندی دیویی: ۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۱۴۲۰۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: تأثیر مصاحبه انگیزشی بر انگیزش پیشرفت و نارسانی های هیجانی دانش آموزان دارای ناتوانایی های یادگیری
مولفان: محمدعلی رحمانی شمسی - فائزه زارع مهرجردی
ناشر: انتشارات بامن
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۲۸۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۳۸۴-۰۵-۴
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

۷	چکیده
۱۲	مقدمه
۲۵	ناتوانی یادگیری
۲۶	آلکسی تایمی
۲۸	مصاحبه انگیزشی
۲۸	ناتوانی های یادگیری
۲۹	تعریف ناتوانی های یادگیری
۳۱	طبقه بندی تحصیلی کودکان دارای اختلال در یادگیری
۳۱	تقسیم بندی مشکلات یادگیری
۳۴	اختلال ویژه در یادگیری ریاضیات
۳۵	ویژگی های کودکان مبتلا به ناتوانی های یادگیری
۳۶	علل احتمالی اختلالات یادگیری
۳۷	عوامل فیزیکی
۳۷	عوامل هوشی
۳۸	عوامل ژنتیکی
۳۸	عوامل محیطی
۳۸	عامل عاطفی
۴۱	پیشینه نظری نارسایی هیجانی
۴۳	تاریخچه
۴۴	انواع آلکسی تایمیا

انواع آلکسی تایمیا و اختلالات شخصیتی	۴۶
رابطه بین انواع آلکسی تایمیا و شخصیت	۴۷
رابطه بین ویژگی های شخصیتی و انواع آلکسی تایمیا	۴۸
آلکسی تایمیای تیپ I	۴۸
آلکسی تایمیای تیپ II	۵۰
لکسی تایمیا	۵۳
آلکسی تایمی تیپ III	۵۶
مودال ها	۵۸
همه گیرشناسی	۵۸
الکسی تایمیا به عنوان پیش بینی کننده یا تعدیل کننده نتایج درمانی	۵۹
مداخله برای تغییر آلکسی تایمیا	۶۲
پیشینه نظری انگیزه پیشرفت	۶۲
تعریف انگیزه پیشرفت	۶۵
نظریه های انگیزه پیشرفت	۶۸
نظریه مک کللند	۶۹
نظریه اتکینسون	۷۱
نظریه واینر	۷۲
مشخصه های افراد دارای انگیزه پیشرفت	۷۳
ویژگی های افراد دارای انگیزه پیشرفت از نظر هرمنس	۷۳
ویژگی های افراد دارای انگیزه پیشرفت از نظر مک کللند	۷۳
پیشینه نظری مصاحبه انگیزشی	۷۴
مبانی مصاحبه انگیزشی	۸۰

۸۱	..... اصول مصاحبه انگیزشی
۸۲	..... فنون مصاحبه انگیزشی
۸۴	..... برخی فواید مصاحبه انگیزشی
۹۲	..... مراحل مصاحبه انگیزشی
۹۴	..... پیشینه داخل کشور
۹۵	..... پیشینه های خارج کشور
۹۷	..... کتاب های صورت گرفته درباره اثربخشی مصاحبه انگیزشی بر انگیزه پیشرفت
۹۷	..... کتاب های صورت گرفته درباره اثربخشی مصاحبه انگیزشی بر نارسایی هیجانی
۹۸	..... جمع بندی
۱۰۰	..... روش گرد آوری اطلاعات
۱۰۰	..... ابزارهای جمع آوری اطلاعات
۱۰۱	..... پرسشنامه مشکلات یادگیری کلرادو
۱۰۲	..... مقیاس نارسایی هیجانی تورنتو
۱۰۳	..... پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس
۱۰۵	..... روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۱۶	..... خلاصه ای از یافته های کتاب
۱۱۸	..... نتیجه گیری کلی
۱۱۸	..... محدودیت های کتاب
۱۱۹	..... پیشنهادات
۱۲۰	..... پیشنهادهای کتاب
۱۲۱	..... فهرست منابع

چکیده

امروزه بزرگترین گروه کودکان استثنایی، کودکان دچار ناتوانی یادگیری می باشند(احدی و کاکاوند، ۱۳۸۹؛ کیرک، گالاگ، کلیمان، آناستاسیو^۱، ۱۹۹۹). ناتوانی های یادگیری نمایانگر یکی از بزرگترین و شاید جنجال برانگیزترین مقوله های آموزش و پرورش است. این اختلال بعنوان یک مشکل عصب شناختی در نظر گرفته شده است که با مشکلات جدی در توانایی خواندن، نوشتن و ریاضی همراه بوده و با توانایی ذهنی مورد انتظار در فرد همخوانی ندارد.. متخصصان، یادگیری را کلید اساسی زندگی و سالم زیستن می دانند و شاید هیچ فرایندی از فرایندهای زندگی انسان مانند فرایند یادگیری میزان سلامت و عمدتا سلامت ذهنی و روانی او را نشان ندهند(شعاری نژاد، ۱۳۸۶، به نقل از یوسفی، ۱۳۹۱). این اختلال سبب ایجاد مشکلاتی در زمینه های اجتماعی، هیجانی و تحصیلی برای دانش آموزان می شود(فرلیچ و شتمن^۲، ۲۰۱۰). و یکی از معضلات مهم و تعیین کننده سرنوشت تحصیلی، ناتوانی به شمار می آید(سیدمن، بیدرمن و استفن^۳، ۲۰۰۶، به نقل از رحیمیان بوگر، ۱۳۹۱) و فهم کامل این اختلال، نیازمند توجه به حوزه های اجتماعی، خانوادگی، عاطفی و رفتاری زندگی کودک است(لرنر^۴، ۱۹۹۷، به نقل از خرمایی، عباسی و رجبی، ۱۳۹۱). پیامدهای ناتوانی های یادگیری بر سلامت ذهن و روان مبتلایان شامل: اضطراب، گوشه گیری، بی اعتمادی، طردشدگی، یاس و ناکامی، اعتماد به نفس پایین، مشکلات بین فردی و کمبود مهارتهای اجتماعی می باشد(هاگر و وان^۵، ۱۹۹۵، به نقل از یوسفی، ۱۳۹۱). میزان ترک مدرسه برای کودکان و نوجوانان مبتلا به این اختلال، گفته می شود حدود ۴۰ درصد، یعنی

^۱. Krik , Gallaghe, Cileman & Anastasiow

^۲. Freilich & Shechtman

^۳. Sidman , Biederman & Stephan

^۴. Lerner

^۵. Haager & Vauhn

یک ونیم برابر حد متوسط است. تعداد زیادی از معلمان وقتی را که صرف آموزش خواندن، نوشتن و ریاضی می کنند بیش از مدتی است که صرف آموزش دروس دیگر می شود (دادستان، ۱۳۸۹).

این اختلالات تنها به افت تحصیلی و اتلاف بودجه پایان نمی پذیرد، بلکه به سرزنش، تحقیر از جانب سایر دانش آموزان، سلامت روان دانش آموزان را به مخاطره می اندازد و این مشکل منجر به اضطراب و ناخشنودی گردیده و تمام زندگی فرد را تحت پوشش قرار می دهد که ما حاصل آن آسیب به بهداشت روانی فرد و جامعه می باشد (کارگر شورکی، ملک پورو احمدی، ۱۳۸۹).

این کودکان بعد از مدتی خود را متفاوت از دیگران می بینند و چه بسا احساس حقارت به آنها دست بدهد و یا اگر معلم کلاس و سایر همسالان آنها را سرزنش کنند، به بیزاری از درس، مدرسه، معلم و دانش آموزان نیز دچار شوند. والدین این گروه از کودکان، که غالباً بی خبر از ریشه ها و دلایل ناتوانی یادگیری فرزندان خود هستند، مشکل را بغرنج تر می کنند و با فشارهایی که به کودک وارد می آورند، دشواری های مضاعفی را برای او ایجاد می کنند. مقایسه های ناروا غالباً تحقیر آمیزی که بین این کودکان و همسالان و همکلاسی هایشان توسط معلم و والدین و غیره صورت می گیرد، اندک اندک اضطراب و بی اعتمادی را در این کودکان دامن می زند (والاس و مک لافین^۱، ۱۹۹۳؛ به نقل از لطف آبادی، ۱۳۶۹). همچنین کودکان مبتلا به ناتوانی های یادگیری در مقایسه با دانش آموزان عادی همتای خود، در مهارتهای اجتماعی کمبود دارند. این کودکان بعلت داشتن مشکلات بین فردی با همسالان، اغلب از سوی آنها طرد شده یا نادیده گرفته می شوند، که این رانده شدن بدبینی کودک به درس و مدرسه، گوشه گیری، تنهایی و افت تحصیلی را باعث می

^۱. Valas & MC Lafin

شود (هاگر و وان^۱، ۱۹۹۵؛ به نقل از یوسفی، ۱۳۹۱). مبتلایان به ناتوانی‌های یادگیری که طبق تخمین‌های جهانی حدود ۸ درصد از دانش‌آموزان و غالباً پسران را تشکیل می‌دهند و معمولاً پیش از ورود به مدرسه شناخته نمی‌شوند، زیرا این ناتوانی‌ها در مدرسه ظهور می‌یابند. افراد مبتلا دارای توزیع هوش بهنجار بوده اما در هجی کردن، حساب و خواندن دارای مشکلاتی هستند (هیمن و برگر^۲، ۲۰۰۸). در صورت ارزیابی سطحی و نامناسب، ممکن است ناتوانی‌های یادگیری بر عملکرد فرد تأثیر نامطلوبی گذاشته و باعث ایجاد نقایص عملکردی در بسیاری از حیطه‌های زندگی شود (سیلور، روف، ایورسون، بارت، بروشیک و وکسلر^۳، ۱۹۹۱). از قبیل تأثیر نامطلوب بر روابط اجتماعی، نقص در پردازش اطلاعات اجتماعی، کج فهمی رفتار دیگران (راورکی^۴، ۱۹۹۵؛ بائو مینگر و کیمهی - کایند^۵، ۲۰۰۸)، مهارت‌های بین فردی ضعیف (لاد و تروپ - گاردون^۶، ۲۰۰۳؛ وینر^۷، ۲۰۰۴)، سطوح بالای طرد اجتماعی و تنهایی (استیل، جونز، پارل، وان آکروفارمر و رودکین^۸، ۲۰۰۸)، اختلال خلق و افسردگی (سیدریدیس^۹، ۲۰۰۷؛ وینرو شنایدر^{۱۰}، ۲۰۰۲) مشکلات سازگاری از هر دو نوع درونی و بیرونی (آل - یاکن و میکولینسر^{۱۱}، ۲۰۰۴؛ آوریچ، گراس - تیسر، مانور و شالوو^{۱۲}، ۲۰۰۸) و سطح بالایی از مشکلات

---

1. Haager & Vaughn

2. Heiman & Berger

3. Silver, Ruff, Iverson, Barth, Broshek & Wechsler

4. Rourk

5. Bauminger & Kimhi-Kind

6. Ladd & Troop-Gordon

7. Wiener

8. Estell, Jones, Pearl, Van Acker, Farmer & Rodkin

9. Sideridis

10. Wiener & Schneider

11. Al-Yagon & Mikulincer

12. Auerbach, Gross-Tsur, Manor & Shalev

هیجانی-اجتماعی می شود (آوربچ و همکاران، ۲۰۰۸؛ سیدریدیس، ۲۰۰۷؛ کلاسین ولینچ^۱، ۲۰۰۷؛ سیدریدیس، مورگان، بوتساس، پادلیادو و فوکس^۲، ۲۰۰۶)، و یا فعالیت های روزانه فرد ممکن است به دلیل عواملی همچون حافظه مختل، توانایی استدلال ضعیف یا توانایی حل مسئله پایین تحت تاثیر قرار گیرد (سیلور، روف، ایورسون، بارت، بروشیک، بوش، کوفلر و رینولدز^۳، ۲۰۰۸). در افراد مبتلا به ناتوانی ای یادگیری خودمختاری، رشد شخصی، هدفمندی، پذیرش خود و تسلط بر محیط، آن طور که باید رشد نمی یابد (راغب، به نقل از یوسفی، ۱۳۹۱). اما این اختلال نه یک اختلال یادگیری واقعی است و نه به وسیله یک اختلال هیجانی بوجود می آید (سیلور و همکاران، ۱۹۹۱)، بلکه علل و عوامل زیادی می تواند موجب ناتوانی یادگیری باشد. مطالعات مختلف سه عامل؛ خصوصیات کودکان، جنبه های خانوادگی و محیط اجتماعی را به عنوان عوامل اصلی و تاثیرگذار در شکل گیری اختلال کودکان نشان داده اند (ماستن و گارمزی^۴، ۱۹۸۵؛ ورنر و اسمیت^۵، ۱۹۹۲؛ ماریژن و کاسدن^۶، ۱۹۹۷؛ به نقل از هیمن و برگر^۷، ۲۰۰۸). کتابها حاکی از این است که والدین کودکان مشکل دار، محدودیتهایی از قبیل بهداشت روان، احساس محرومیت و سطوح بالایی از استرس و افسردگی را نسبت به والدین کودکان عادی تجربه می کنند (کوئین و پاول^۸، ۱۹۸۵؛ به نقل از یوسفی، ۱۳۹۱؛ رواج، آرموند و بارات^۹، ۱۹۹۹؛ والتین، ام سی درمات و اندرسون^۹، ۱۹۹۸) این در حالی است که تعامل والدین با کودک می تواند تاثیر عمده ای بر مهارتهای اجتماعی کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری داشته باشد (دایسون^{۱۰}، ۲۰۰۳).

1. Klasen & Linch

2. Sideridis , Morgan, Botsas, Padelia du & Fuchs

3. Silver, Ruff, Iverson, Barth, Broshek, Boush, Koffler & Reynolds

4. Masten & Garmez y

5. Werner & Smith

6. Morrison & Cosden

7. Quine & Paul

8. Roach , Ormond & Barratt

9. Valentine , MCdermott & Anderson

10. Dyson

(شناسایی عوامل موثر بر بروز و شیوع اختلال یادگیری اولین گام در نقشه راه درمان اختلالات یادگیری است و به متخصصان بالینی در طراحی مداخلات کمک خواهد نمود) (سمرود-کلیکمن، والکویاک، ویلکینسون و مین^۱، ۲۰۱۰). این دسته از افراد اغلب از طریق روش‌های معمولی آموزش و پرورش قادر نیستند به اهداف آموزشی دست پیدا کنند و در نهایت از تحصیل متنفرگشته و احتمالاً "ترک تحصیل کنند(گران و گران^۲، ۲۰۱۰). بر همین اساس این دسته از دانش‌آموزان به آموزش‌های ویژه و مداخلات روانشناختی ویژه نیازمندند.

---

^۱.Semrud-Klikeman , Walkowiak , Wilkinson & Minne

^۲.Grant & Grant

مقدمه

کودکان بسیاری هستند که ظاهری طبیعی دارند، رشد جسمی، قد و وزنشان حاکی از بهنجار بودن آنهاست و هوششان کما بیش عادی است، به خوبی صحبت می کنند و مثل همسالان خود با سایرین ارتباط برقرار می کنند. درخانه نیز خودیاری های لازم را دارند و از رفتار و اخلاق عادی برخوردارند. اما وقتی به مدرسه می روند و می خواهند خواندن، نوشتن و حساب را یاد بگیرند، دچار مشکلات جدی و قابل ملاحظه می شوند. این کودکان با مشکلات یادگیری در مدرسه روبرو هستند و این امرگاهی به شکست تحصیلی و ترک تحصیلی منتهی می شود. این مسئله ناتوانی در درک و یادگیری مطلوب برخی از مطالب آموزشی در برخی از دانش آموزان و بعضاً دانشجویان در سالهای اخیر بطور فوق العاده ای مورد توجه متخصصان و کارشناسان تعلیم و تربیت قرار گرفته است (افروز، ۱۳۸۵).

این مشکلات، واقعیت های غیر قابل انکاری هستند که در تمام جوامع، فرهنگ ها به چشم می خورد و ناتوانی آنها ناشی از بهره هوشی پایین، نارسایی حسی، آموزش ناکافی و فقر فرهنگی آنها نیست (هالاها و کافمن، ۱۹۸۸؛ ترجمه جوادی، ۱۳۸۶). کودکان دارای این مشکلات که عمدتاً دچار ناتوانی های یادگیری^۱ هستند، و اینکه اغلب ظاهری طبیعی دارند و از لحاظ رشد جسمی، قد و وزنشان حالت عادی دارند و از نظر هوش نیز دارای عقب ماندگی ذهنی نمی باشند، مانند سایر همسالان خود صحبت کرده و بازی می کنند، ولی آنان عمدتاً از نظر درسی در یک یا چند زمینه با مشکل جدی روبرو بوده و بدون بهره گیری از آموزش های ویژه نمی توانند ادامه تحصیل دهند (فریار و رخشان، ۱۳۷۹).

صاحب نظران حیطه این اختلال، یک رشته ویژگی ها را برای این اختلال مشخص کرده اند که شامل موارد زیر است؛ اختلاف بین توانایی بالقوه و عملکرد واقعی، دشواری یادگیری تحصیلی، اختلالات زبانی، اختلالات ادراکی، اختلالات خاص یادگیری، نارسایی فراشناختی

^۱. Learning disabilities

مشکلات اجتماعی، عاطفی، مشکلات حافظه‌ای، اختلالات حرکتی، مشکلات توجه و بیش‌فعالی (کریمی، ۱۳۸۳).

یکی از عواملی که احتمالاً با ناتوانی‌های یادگیری دانش‌آموزان مرتبط می‌باشد، نارسایی هیجانی^۱ می‌باشد. این مفهوم در حیطه روانپزشکان و درمانگران اختلالات روان‌تنی قرار دارد و در بسیاری از بیماران روان‌تنی دیده شده است. نارسایی هیجانی، بعنوان یک پدیده هیجانی به اختلال خاص در کارکرد روانی اطلاق می‌گردد که در نتیجه فرایند بازداری خودکار اطلاعات و احساسات هیجانی بوجود می‌آید (مددی و قائلی، ۲۰۰۲). نارسایی هیجانی را بعنوان توانایی کم برای متمایز کردن احساسات هیجانی، توانایی کم برای بیان تجربیات هیجانی به صورت کلامی، توانایی کم برای تجربه کردن احساسات هیجانی، کاهش تمایل برای فکر کردن درباره هیجان‌ات تعریف می‌کنند (سیف‌نوز^۲، ۱۹۷۳). این اختلال که به ناتوانی در پردازش شناختی اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجانها گفته می‌شود، سازه‌ای است چند وجهی، متشکل از دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات برای دیگران و جهت‌گیری فکری بیرونی (تیلور و بگبی^۳، ۲۰۰۰). ویژگی‌های اصلی نارسایی هیجانی عبارت است از: ناتوانی در بازشناسی و توصیف کلامی هیجانهای شخصی، فقر شدید تفکر نمادین که آشکار سازی با برخورد ها، احساسات، تمایلات و سائق‌ها را محدود می‌کند. ناتوانی در بکارگیری احساسات بعنوان علائم مشکلات هیجانی، تفکر انتفاعی در مورد واقعیت‌های کم‌اهمیت

^۱. Alexithymia

^۲. Sifneos

^۳. Taylor & Bagby

بیرونی، کاهش یادآوری رویاها، دشواری در تمایز بین حالت‌های هیجانی و حس‌های بدنی، فقدان جلوه‌های عاطفی چهره، ظرفیت محدود برای همدلی و خود آگاهی (تول، مداگلیا و رویمر^۱، ۲۰۰۵). نارسایی در تنظیم و مدیریت هیجانها (فرایند گذار از پردازش به عمل) از ویژگی‌های نارسایی هیجانی است (تیلور و بگبی، ۲۰۰۰).

یکی دیگر از متغیرهای مهم اثرگذار و مشکلات احتمالی در افراد دارای اختلال یادگیری، انگیزه پیشرفت^۲ می باشد. بررسی‌ها نشان می دهند که انگیزش یکی از عوامل اصلی رفتارها است و در تمام رفتارها از جمله یادگیری، عملکرد ادراک، دقت، یادآوری، فراموشی، تفکر، خلاقیت و هیجان اثر دارند. (مورای، ترجمه براهنی، ۱۳۶۹). به طور کلی انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده اند و در این مقایسه نیرو و جهت، مفاهیم عمده انگیزشی هستند. انگیزش متغیری فرضی است که روان شناسان تربیتی، بود و نبود و درجات آن را در دانش آموزان از راه مشاهده رفتار و یا نمرات درسی در فضای آموزشی استنباط می کنند (ریو^۳، ۲۰۰۵؛ ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۸۶).

بالاخره انگیزه محرک اساسی برای تمام اعمال ما است. انگیزه اشاره به پویایی رفتار ما دارند که شامل نیازهای ما، تمایلات و جاه طلبی‌های ما در زندگی می باشد. انگیزه پیشرفت اساس ما در رسیدن به موفقیت و رسیدن به تمام آرزوهای ما در زندگی است. انگیزه پیشرفت می تواند بر نحوه ای که یک فرد وظیفه ای را انجام می دهد و یا تمایل به نشان دادن شایستگی را

^۱. Tull , Medaglia ,& Roemer

^۲. Achievement Motivation

^۳. Reeve